

ENDOKRİN SİSTEM VE İLİŞKİLİ BOZUKLUKLAR

Prof. Dr. Nermin Olgun, Yard. Doç. Dr. Selda Çelik

GİRİŞ

Endokrinoloji; iç salgı bezlerinde gerçekleşen metabolik olayları veya daha geniş anlamda, organizmanın tümünde veya bir bölümünde üretilen kimyasal haberciler yoluyla, organizma içinde gerçekleşen iletişim veya kontrolü inceleyen bilim dalıdır. Endokrin sistemin ana fonksiyonu metabolizmayı, sıvı-elektrolit dengesini, kan basıncını, glikoz-lipid-karbonhidrat-kemik metabolizmaları gibi iç ortam fizyolojisini, büyüme ve gelişmeyi, beslenme ve diğer dış değişkenlere uyum ile üreme, seksüel gelişim, yaşlılık ve davranışı düzenlemektir. Endokrin sistem ve sinir sistemi homeostazı sürdürmek için birlikte çalışırlar. Karşılıklı ilişki içinde vücut fonksiyonlarında bütünlüğü ve kontrolü sağlarlar. Endokrin bezlerin hiperfonksiyon veya hipofonksiyon ile karakterize fonksiyon bozuklukları, vücudun tüm organlarını etkileyebilen ve önemli hastalıkları meydana getiren klinik tablolarla ortaya çıkar. Bu nedenle endokrin sistemde ortaya çıkan bozuklukların zamanında tanınması ve uygun bakımın verilmesi çok önemlidir.

Hormon salgılayan organlar 3 ana kategoriye ayrılabilir;

1. Endokrin bezler; bu organların tek fonksiyonu hormonların üretimi ve salınımıdır. Pituitary, tiroid ve adrenal bezler örnek olarak verilebilir.
2. Sadece salgı bezi olmayan organlar; hormon üreten dokunun nispeten büyük bir kısmını oluşturan organlar, örneğin pankreas hipotalamus ve gonadlar.
3. Diğer doku ve organlar da hormon üretir; ince barsak, mide, böbrek ve kalp duvarında hormon üreten hücrelerin bölümleri örnek olarak verilebilir.

İnsülin Direnci: Pankreas tarafından üretilen normal miktarda insülinin yağ, kas ve karaciğer hücrelerinde gerekli veya yeterli tepkiyi oluşturamaması durumudur.

Kortizol: Strese direnci arttıran, adrenal bezlerden salınan bir hormon.

Miyopati: Kas sisteminin hastalıklarına verilen ad.

Nefrit: Böbreğin inflamatuvar hastalığı.

Senkop: Ani bir serebral anoksiye bağlı olarak meydana gelen kan basıncı düşmesi ve kalp atım yetersizliği eşliğinde bilinç kaybı, bayılma.

Steroid: Ana yapısı 'siklopentanoperhidrofenantren' olan buna bir ya da iki lateral halkanın birleştiği bir sterolden türeyen ve fizyolojik olarak büyük önemi olan madde.

Stria: Deri veya herhangi bir oluşum üzerinde çizgi, hat şeklinde uzanan iz.

Tetani: Kan kalsiyum düzeyindeki azalmaya bağlı olarak özellikle yüz, el ve ayak kaslarında kasılma ve spazm görülmesi.

Tiroidektomi: Tiroid bezinin bir kısmının ya da tümünün kesilip çıkartılması.

Toksin: Mikroorganizmaların salgıladıkları zehirli maddelerin genel adı.

Vitiligo: Ciltte sınırları belli, beyaz, mat bir leke şeklindeki plakların oluşumuyla belirgin pigmentasyon bozukluğu.

KAYNAKLAR

1. Adrenal ve Gonodonal Hastalıklar Klavuzu (2016) Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği 9. Baskı, Ankara.
2. Alagöl MF (2001) Tiroid Hastalıkları, İçinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Beslenme Hastalıkları E Sencer (Eds) Nobel Tıp Kitapevleri, s 93-158.
3. Amanda M. Bell and Henry B. Burch (2009) Hyperthyroidism, İçinde: Endocrine Secrets, Michael T McDermott (Eds), 5 th Ed., Chine, Mosby elsevier, s 283-289.
4. Barbour LA (2009) Diabetes and Pregnancy, İçinde: Endocrine Secrets, Michael T McDermott (Eds), 5 th Ed., Chine, Mosby elsevier, s 47-64.
5. Clare C (2013) The Endocrine System and Associated Disorders, In: Fundamentals of Applied Pathophysiology: An Essential Guide for Nursing and Healthcare Students, M Nair L Peate (Eds) 2nd Edition John Wiley & Sons, s 364-395.
6. Dökmetaş HS (2011) Adrenal Yetmezlik, İçinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Diyabet. M Özata (Eds) 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, s 266-277.
7. Fraser WD, (2009) Hyperparathyroidism. The Lancet 374 (9684): 145-148.
8. Grotzke M, Jones ER (2009) Diabetes Mellitus, İçinde: Endocrine Secrets, Michael T McDermott (Eds), 5 th Ed., Chine, Mosby elsevier, s 9-16.

9. Guyton AC, Hall J (2013) Guyton ve Hall Tıbbi Fizyoloji. Çağlayan Yeğen B (Çev.Ed.) Türkçe 12. Baskı.Nobel Tıp Kitapeveleri
10. Hipofiz Hastalıkları Tanı, Tedavi ve İzlem Kılavuzu (2016),Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği,9. Baskı, Ankara.
11. Kaya A (2011) Cushing Sendromu, İçinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Diyabet. M Özata (Eds) 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, s 280-294.
12. Malmed S, Jameson LJ (2009) Harrison Endokrinoloji. İçinde: Hipofiz, Tiroid ve Adrenal Hastalıkları. L Jameson (Eds), Çevirir Editörü: Abdullah Bereket, İstanbul, Nobel Tıp Kitapevleri, s 17-151.
13. McDermott MT (2009) Thyroid Emergencies , İçinde: Endocrine Secrets, Michael T McDermott (Eds), 5 th Ed., Chine, Mosby elsevier, s 320-324.
14. Olgun N (2014) Adrenal Bez Hastalıkları, İçinde: Dahili ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım. A Karadakovan, F Eti Arslan (Eds) 3. Baskı, Adana, Nobel Tıp Kitapevi, s 831-841.
15. Olgun N, Eti Arslan F (2014) Endokrin Hastalıkları, İçinde: Dahili ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım. A Karadakovan, F Eti Arslan (Eds) 3. Baskı, Adana, Nobel Tıp Kitapevi, s 807-830.
16. Olgun N, Eti Arslan F, Coşansu G, Çelik S (2014) Diabetes Mellitus. İçinde: Dahili ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım. A Karadakovan, F Eti Arslan (Eds) 3. Baskı, Adana, Nobel Tıp Kitapevi, s.769-806.
17. Samuels MH (2009) Cushing's Syndrome, İçinde: Endocrine Secrets, Michael T McDermott (Eds), 5 th Ed., Chine, Mosby elsevier, s 197-204.
18. Sanders LR (2009) Hyperparathyroidism, İçinde: Endocrine Secrets, Michael T McDermott (Eds), 5 th Ed., Chine, Mosby elsevier, s 136-144.
19. Sencer E (2001) Kavram ve İlkeler, İçinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Beslenme Hastalıkları E Sencer (Eds) Nobel Tıp Kitapevleri, s 1-21.
20. Tamer N (2011) Hipopituitarizm, İçinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Diyabet. M Özata (Eds) 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, s 63-69.
21. Tanakol R (2001) Adrenal Korteksin Hastalıkları, İçinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Beslenme Hastalıkları E Sencer (Eds) Nobel Tıp Kitapevleri, s 178-188.
22. Tetiker T (2011) Diabetes İnsiputus, İçinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Diyabet. M Özata (Eds) 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, s 85-93.
23. Tiroid Hastalıkları Tanı ve Tedavi Klavuzu (2016) Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği, 9. Baskı, Ankara.
24. Tuğrul A (2011) Hipofiz Bezi ve hormonları, İçinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Diyabet. M Özata (Eds) 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, s 52-62.

25. Üçkaya G (2011) Tiroid Bezi ve Tiroid Hormonlar (Fizyoloji), içinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Diyabet. M Özata (Eds) 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, s 114-118.
26. Yılmaz M (2011) Hormonlara Giriş, içinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Diyabet. M Özata (Eds) 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, s 17-27.
27. Yöner A (2011) Endokrinolojiye Giriş, içinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Diyabet. M Özata (Eds) 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, s 3-16.
28. Yumuk V (2011) Diabetes Mellitus'a Genel Bakış, içinde: Endokrinoloji Metabolizma ve Diyabet. M Özata (Eds) 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, s 539-541.
29. Wang CLC, Grotzke M, Jones RE (2009) Adrenal Insufficiency, içinde: Endocrine Secrets, Michael T McDermott (Eds), 5 th Ed., Chine, Mosby elsevier, s 261-269.
30. Weber K, Haugen BR (2009) Hypothyroidism, içinde: Endocrine Secrets, Michael T McDermott (Eds), 5 th Ed., Chine, Mosby elsevier, s 290-295.